

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران
دانشکده توانبخشی

نظام طبقه بندی وضعیت ارتباطی افراد مبتلا به فلج مغزی

تهیه کنندگان:

قدسیه جوینی، کارشناس ارشد کاردرمانی

زهرا سلیمانی، دکترای آسیب شناسی گفتار و زبان

ریاب تیموری، دکترای زبان شناسی

"بسم الله الرحمن الرحيم"

مقدمه

فلج مغزی به گروهی از اختلالات در تکامل کنترل حرکت و وضعیت اطلاق می شود که بر اثر یک ضایعه غیر پیشرونده در دستگاه اعصاب مرکزی در حال رشد به وجود می آید. این اختلال اغلب همراه با اختلالات حسی، درکی، شناختی، ارتباطی و رفتاری می باشد.

افراد در روند برقراری ارتباط پیام و منظور دیگران را درک و پیام و منظور خود را به آنان منتقل می کنند. برقراری ارتباط در زندگی اجتماعی به منظور رفع نیازها و انجام امور زندگی ضروری است. برقراری ارتباط مناسب، برای مشارکت در بسیاری از فعالیت ها در خانه و جامعه حائز اهمیت است. محدودیت کودکان فلج مغزی در زمینه ی کسب گفتار و درک آن، تولید صدا، بیان چهره ای و توانایی بیان منظور بوسیله اشاره در کنار ناهنجاری های حرکتی و مشکلات همراه نظیر اختلالات شناختی، بینایی و شنوایی، تاثیری منفی بر توانایی آنها در برقراری ارتباط می گذارد.

شیوع اختلالات ارتباطی در مبتلایان فلج مغزی بین ۳۱ تا ۸۸ درصد تخمین زده شده است. این دامنه ی گسترده شیوع تا حدودی بعلت فقدان روش و تعریفی مشترک در طبقه بندی اختلالات ارتباطی مبتلایان فلج مغزی در تحقیقات می باشد. روش هایی که تاکنون به منظور دسته بندی مشکلات ارتباطی استفاده شده اند، اغلب بر اساس دیدگاه مبتنی بر عملکرد و ساختار بدن (به طور مثال بررسی اندام های مربوط به گفتار و شنیدن) بوده اند و در مورد ارتباطات روزمره ی کودک با خانواده، دوستان، آشنایان و غریبه ها (دیدگاه مبتنی بر فعالیت و مشارکت)، اطلاعاتی نمی دهند.

کودکان فلج مغزی با توجه به میزان آسیب مغزی که دیده اند، در توانایی و نحوه برقراری ارتباط متفاوت هستند. در صورتی که خانواده کودکان مبتلا به فلج مغزی این مشکلات را شناسایی و شدت و نوع آنها را تعیین کنند، می تواند به کودک در یافتن راه های ارتباطی مناسب کمک کرده و انجام روش های درمانی معرفی شده توسط درمانگران را تسهیل کنند. این امر در حفظ و ارتقاء بهداشت روانی کودک و خانواده موثر است. هدف این پژوهش معرفی نظام طبقه بندی توانایی کودکان فلج مغزی در برقراری ارتباط با دیگران بر اساس نوع مشکلات ارتباطی در آنان است. در این نظام وضعیت ارتباطی کودکان فلج مغزی بر اساس میزان فعالیت و مشارکت آنان در خانه و جامعه در ۵ سطح طبقه بندی می شوند. در هر سطح شیوه های مختلف برقراری ارتباط در کودکان معرفی شده است. این سطوح به تعیین سطح ارتباطی کودک توسط والدین و متخصصان کمک می کند.

با توجه به اهمیت طبقه بندی کودکان فلج مغزی بر اساس این ۵ سطح، خواهشمند است دفترچه نظام طبقه بندی کارکرد ارتباط کودکان فلج مغزی را به دقت مطالعه کرده و بر اساس آن سطح ارتباطی کودک خود را تعیین کنید.

این دفترچه شامل ۳ بخش می باشد:

- ۱- در بخش اول مفاهیم و اصطلاحات به کار رفته در این نظام تعریف شده است.
- ۲- بخش دوم شامل توصیف هر یک از ۵ سطح ارتباطی و راهنمای تمایز بین سطوح طبق بندی می باشد.
- ۳- در بخش سوم نیز نحوه ی طبقه بندی و تمایز بین سطوح به طور خلاصه در قالب یک جدول آمده است.

نظام طبقه بندی وضعیت ارتباطی افراد مبتلا به فلج مغزی

هدف

در این دفترچه نحوه طبقه بندی وضعیت ارتباطی افراد مبتلا به فلج مغزی معرفی شده است. در نظام طبقه بندی وضعیت ارتباطی افراد فلج مغزی ۵ سطح وجود دارد. طبقه بندی این ۵ سطح بر اساس میزان فعالیت و مشارکت فرد فلج مغزی در برقراری ارتباط با دیگران است. این نظام طبقه بندی متناسب با توصیف سازمان بهداشت جهانی از وضعیت سلامت و ناتوانی فرد است.

راهنمای کاربران

والدین، مربیان و متخصصانی که با افراد مبتلا به فلج مغزی در ارتباط هستند، می توانند بر اساس این ۵ سطح، وضعیت ارتباطی کودک را تعیین کنند. از آنجا که به منظور قابل فهم بودن این نظام از اصطلاحات علمی و تخصصی استفاده نشده است، نوجوانان و بزرگسالان مبتلا به فلج مغزی نیز می توانند سطح ارتباطی خود را تعیین کنند.

نحوه مشارکت افراد مبتلا به فلج مغزی در فعالیت های روزمره ای که نیاز به برقراری ارتباط با دیگران دارد، مانند خانه، مدرسه و جامعه، به عنوان معیار برای شناسایی سطح ارتباطی آنان در نظر گرفته می شود. باید توجه داشت که طبقه بندی وضعیت ارتباطی افراد در این نظام، بر اساس بهترین قابلیت آنان در برقراری ارتباط نیست. گاهی اوقات ممکن است وضعیت ارتباطی فرد در بیش از یک سطح قرار گیرد. در این شرایط تعیین سطح به دقت بیشتری نیاز دارد. در این موارد سطحی انتخاب می شود که بیشترین مشابهت را با وضعیت ارتباطی فرد در اکثر موقعیت ها دارد. توجه کنید که سطح ارتباطی باید بدون در نظر گرفتن انگیزه فرد و توانایی درکی شناختی او در برقراری ارتباط انتخاب شود.

تعاریف

منظور از ارتباط انتقال و دریافت پیام است که می تواند به روش های مختلف انجام شود. فردی در برقراری ارتباط موفق است که بتواند بدون توجه به موقعیت ارتباطی مانند مخاطب و موضوع گفتگو پیام را به طور کامل دریافت و یا انتقال دهد.

روش های برقراری ارتباط بسیار متنوع است. به طور مثال هنگامی که فرد با اشاره دست، حرکت چشم و یا حالت های مختلف صورت منظورش را منتقل می کند، به نوعی با طرف مقابل ارتباط برقرار کرده است. سایر روش های برقراری ارتباط می تواند شامل صحبت کردن، استفاده از تصاویر، ابزارهای کمکی مولد گفتار و ... باشد.

سطوح ارتباطی در این نظام طبقه بندی بر اساس پاسخ به سوالات زیر متمایز می شوند:

۱) آیا فرد می تواند منظورش را به خوبی به مخاطبان منتقل کند؟ (۲) آیا فرد می تواند به خوبی پیام را از افراد مختلف دریافت کند؟ (۳) آیا میزان آشنایی فرد با مخاطب در موقعیت های مختلف (خانه، مدرسه و جامعه) بر روی توانایی وی در برقراری ارتباط تاثیر می گذارد؟ (۴) آیا سرعت دریافت و انتقال پیام توسط فرد در مقایسه با افراد دیگر، مناسب است؟

انتقال دهنده و دریافت کننده کارآمد به سرعت و به راحتی می تواند پیام را منتقل و دریافت کرده و به منظور رفع ابهام در انتقال و دریافت پیام از روش هایی مانند تکرار و یا بیان جملات با عبارات دیگر، ساده سازی و ارائه توضیحات بیشتر استفاده کند. همچنین جهت افزایش سرعت در برقراری ارتباط می تواند پیام های اضافی را حذف و از طریق خلاصه کردن مطلب، پیام را به مخاطب آشنا منتقل کند. در چرخه برقراری ارتباط فرد می تواند به سهولت و به سرعت پیام را منتقل و دریافت کند. در این شرایط وقفه ای در انتقال و درک پیام ایجاد نشده و زمان انتظار در انتقال و دریافت پیام کوتاه است.

مخاطبان ناآشنا افرادی هستند که فقط گاهی اوقات با فرد در ارتباط می باشند. **مخاطب آشنا** اعضای خانواده، اقوام، دوستان و کسانی را شامل می شود که به طور روزمره با فرد در ارتباط هستند. بنابراین فرد به دلیل آشنا بودن با آنها می تواند به راحتی و به سرعت ارتباط برقرار کند.

توضیحات

- ★ توجه داشته باشید که این نظام طبقه بندی آزمونی برای ارزیابی کودک نیست.
  - ★ در این طبقه بندی علت اصلی مشکل ارتباطی فرد مانند مشکلات گفتاری، شنوایی، زبانی، جسمی، شناختی و انگیزه فرد، در نظر گرفته نمی شود. بلکه تنها بر اساس میزان کارآمد بودن شیوه مورد استفاده توسط فرد در برقراری ارتباط است.
  - ★ نظام طبقه بندی وضعیت ارتباطی، میزان بهبودی فرد در آینده را پیش بینی نمی کند.
  - ★ طبقه بندی شیوه مورد استفاده توسط فرد در برقراری ارتباط، در انجام پژوهش ها و ارائه خدمات درمانی حائز اهمیت است. نمونه هایی از کاربرد این نظام در زیر معرفی شده است:
۱. زبانی مشترک میان متخصصین و والدین در بیان وضعیت ارتباطی کودک ایجاد می کند.
  ۲. کمک به شناخت روش های مختلف ارتباطی مانند وسایل کمک ارتباطی.
  ۳. توجه به تاثیر محیط ها، مخاطبان و روش های مختلف در تعیین سطح ارتباطی فرد.
  ۴. تعیین اهدافی در جهت بهبود وضعیت ارتباطی فرد.

روش های برقراری ارتباط

توجه داشته باشید که علی رغم روش های مختلفی که فرد برای برقراری ارتباط استفاده می کند، فقط یک سطح برای وی تعیین می شود.

در جدول زیر روش های مختلف ارتباطی آمده است:

مشخص کنید فرد از چه روشی در برقراری ارتباط استفاده می کند: (لطفا تمام مواردی را که به وسیله فرد به کار برده می شود را بررسی کنید)

- گفتار
- آواها (مثل آ.... برای جلب توجه طرف مقابل)
- دنبال کردن نگاه، بیان چهره، حرکات ایما و اشاره و/یا اشارات (مثلا با عضوی از بدن، عصا، لیزر)
- حرکات دست
- کتاب، تخته ها و/ یا تصاویر ارتباطی
- وسایل کمک ارتباطی برون داد صوتی یا یک وسیله تولید گفتار
- سایر موارد

Reference for CFCS Development:

Hidecker, M.J.C., Paneth, N., Rosenbaum, P.L., Kent, R.D., Lillie, J., Eulenberg, J.B., Chester, K., Johnson, B., Michalsen, L., Evatt, M., & Taylor, K. (2011). Developing and validating the Communication Function Classification System (CFCS) for individuals with cerebral palsy, *Developmental Medicine and Child Neurology*. 53(8), 704-710. doi: 10.1111/j.1469-8749.2011.03996.x, PMC3130799.

Translated by: (2012)

Ghodsieh Joveini, (Joveiniot@yahoo.com) MSc Occupational Therapy, Tehran university of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Zahra Soleymani (soleymaniz@tums.ac.ir) PhD in speech therapy, Tehran university of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Robab Teymouri (Robab.teymouri@yahoo.com) Ph.D in Linguistics, Pediatric Neurorehabilitation Research Center, University Of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran

- ★ توصیف ۵ سطح را در صفحه ۳ ببینید.
- ★ جدولی که به تمایز بین سطوح کمک می کند را در صفحه ۴ ببینید.
- ★ سوالات رایج پرسیده شده در مورد نظام طبقه بندی وضعیت ارتباطی را می توانید در <http://cfcs.us> ببینید. لازم به ذکر است، با توجه به اینکه نظام طبقه بندی به تازگی در زبان فارسی تدوین شده است، توضیحات ارائه شده در این سایت به زبان انگلیسی می باشد.

نظام طبقه بندی وضعیت ارتباطی افراد مبتلا به فلج مغزی

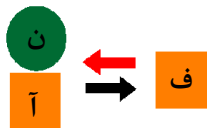
ف فرد مبتلا به فلج مغزی

ن مخاطب ناآشنا

آ مخاطب آشنا

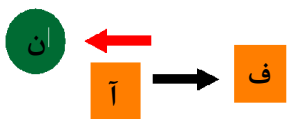
کارا

کم اثر

۱

تفاوت بین سطح ۱ و ۲ در سرعت گفتگو است. در سطح ۱ فرد با سرعتی معمول، با کمی یا بدون تاخیر پیام را درک کرده، منتقل و یا ابهام های موجود در انتقال و درک پیام را اصلاح می کند. در سطح ۲ حداقل گاهی اوقات نیاز به وقت بیشتری دارد.

۲

تفاوت بین سطح ۲ و ۳ مربوط به سرعت و نوع مخاطب گفتگو است. در سطح ۲ فرد انتقال دهنده و دریافت کننده ای کارآمد با تمام مخاطبان است، اما مشکل در سرعت گفتگو است. در سطح ۳ فرد همیشه ارتباطی کارآمد با مخاطب آشنا برقرار می کند اما با بیشتر مخاطبان ناآشنا این طور نیست.

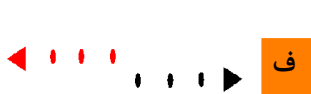
۳

تفاوت بین سطح ۳ و ۴ مربوط به توانایی فرد در ارسال و دریافت پیام است. در سطح ۳ فرد اکثر اوقات قادر به برقراری ارتباط با مخاطبان آشنا به عنوان دریافت کننده و انتقال دهنده است. در سطح ۴ فرد در اکثر اوقات نمی تواند با مخاطبان آشنا ارتباط برقرار کند. این دشواری ممکن است در انتقال و یا دریافت پیام باشد.

۴

تفاوت بین سطح ۴ و ۵ در میزان دشواری برقراری ارتباط با مخاطبان آشنا توسط فرد است. در سطح ۴ فرد گاهی اوقات به عنوان دریافت کننده و انتقال دهنده کارا مد موفق است. در سطح ۵ فرد به ندرت قادر به برقراری ارتباط کارآمدحتی با مخاطبان آشنا است.

۵

سطح ۱. انتقال دهنده و دریافت کننده کارآمد با مخاطبان آشنا و ناآشنا: فرد به تنهایی می تواند در بیشتر مکان ها و به بیشتر مردم منظورش را منتقل و پیام طرف مقابل را درک کند. فرد به راحتی می تواند با افراد آشنا و ناآشنا ارتباط برقرار کند. ابهام های موجود در انتقال و دریافت پیام به راحتی رفع می شود، به طوری که در ارتباط فرد تاثیر نمی گذارد.

سطح ۲. انتقال دهنده و دریافت کننده کارآمد با مخاطبان آشنا و ناآشنا اما با سرعت آهسته: فرد به تنهایی می تواند در بیشتر مکان ها و به بیشتر مردم منظورش را منتقل و پیام طرف مقابل را درک کند اما سرعت برقراری ارتباط آهسته بوده و ممکن است موجب دشواری در ادامه ارتباط شود. به طوری که فرد به زمان زیادی برای درک پیام ها، انتقال پیام ها و یا اصلاح ابهام های موجود در انتقال و دریافت پیام نیاز داشته باشد. ابهام های موجود در انتقال و دریافت پیام اغلب برطرف شده و بر ارتباط فرد با مخاطبان آشنا و ناآشنا تاثیر نمی گذارد.

سطح ۳. انتقال دهنده و دریافت کننده کارآمد با افراد آشنا: فرد در مکالمه با افراد آشنا (نه افراد ناآشنا) در بیشتر محیط ها منظورش را منتقل و پیام طرف مقابل را درک کند. بیشتر اوقات نمی تواند به خوبی با افراد ناآشنا ارتباط برقرار کند اما در برقراری ارتباط با افراد آشنا همیشه موفق است.

سطح ۴. فردی که در انتقال و دریافت پیام با افراد آشنا گاهی موفق و گاهی ناموفق است: بدون در نظر گرفتن نوع مخاطب، فرد همیشه نمی تواند حین مکالمه پیام ها را درک و منظورش را منتقل کند. مثلا ممکن است: الف) فقط گاهی اوقات بتواند پیامش را منتقل و یا منظور طرف مقابل را درک کند، ب) پیامش را منتقل می کند اما کمتر می تواند پیام دیگران را درک کند، ج) پیام دیگران را درک می کند اما کمتر می تواند منظور خود را منتقل کند. گاهی اوقات می تواند با افراد آشنا ارتباط برقرار کند.

سطح ۵. به ندرت می تواند منظورش را منتقل و یا پیام طرف مقابل را درک کند، حتی با افراد آشنا: انتقال و درک پیام برای فرد دشوار است. بیشتر افراد نمی توانند منظور او را درک کنند. به نظر می رسد او نمی تواند پیام اکثر افراد را درک کند. ارتباط به ندرت کارآمد است، حتی با افراد آشنا.

